

Broedvogelmeetnet Zoete Rijkswateren 2018

André van Kleunen
Vincent de Boer
Symen Deuzeman
Maarten Sluijter
Ted Sluijter

Sovon-rapport 2018/42

Broedvogelmeetnet Zoete Rijkswateren 2016

André van Kleunen, Vincent de Boer, Symen Deuzeman,
Maarten Sluijter & Ted Sluijter

Dit rapport is samengesteld in opdracht van
Rijkswaterstaat - Water, Verkeer en Leefomgeving

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Colofon

© Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Rijkswaterstaat - Water, Verkeer en Leefomgeving

Wijze van citeren: van Kleunen A., de Boer V., Deuzeman S., Sluijter M. & Sluijter T. 2018. Broedvogelmeetnet Zoete Rijkswateren 2018. Sovon-rapport 2018/42 / Rijkswaterstaat-nummer BM 18.21. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen, Rijkswaterstaat Lelystad.

Illustratie omslag: Ramsgeul-Zwarte Meer, 23 april 2018, nest Zwartkopmeeuw (foto's Symen Deuzeman), Romeinenweerd (foto Vincent de Boer)

Opmaak: John van Betteray, Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen

ISSN-nummer: 2212 5027

Sovon Vogelonderzoek Nederland
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
e-mail: info@sovon.nl
website: www.sovon.nl

Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Sovon en/of opdrachtgever.

Inhoud

1. Inleiding	2
2. Aanpak	3
3. Resultaten	7
3.1. BMP-tellingen	7
3.2. Grote Karekiet en andere zeldzame soorten in de noordelijke Randmeren	23
3.2.1. Grote Karekiet	23
3.2.2. Overige zeldzame soorten	26
Referenties	30

---

1. Inleiding

In het voorjaar van 2018 heeft Sovon in opdracht van Rijkswaterstaat broedvogeltellingen uitgevoerd in de Zoete Rijkswateren. Het gaat om 14 BMP-telgebieden in het Beneden Riviereengebied, langs de Randmeren en de Maas, en daarnaast om tellingen

van Grote Karekieten en andere zeldzame soorten in de noordelijke Randmeren. In dit verslag wordt de uitvoering van deze tellingen beschreven en worden de resultaten gepresenteerd en toegelicht.

---

2. Aanpak

In tabel 2.1 wordt een overzicht weergegeven van de gebieden die in 2018 zijn onderzocht en de tellers. Er is hierbij één wijziging: in het Beneden Rivierengebied heeft Maarten Sluijter Mark Hoekstein vervangen. Voor aanvang van het veldwerk zijn de noodzakelijke vergunningen voor betreding van de gebieden aangevraagd bij de terreinbeheerders en verkregen. Goedkeuring van de broedvogeltellingen in verband met de Natuurbeschermingswet (voor de Randmeren) is ook verleend door het bevoegde gezag.

Het veldwerk in de BMP-telgebieden is uitgevoerd volgens de BMP-B methode (6-7 integrale telrondes verdeeld over de periode eind maart-juli, inclusief nachtbezoek) (Vergeer et al. 2016). In aanvulling op de BMP-B-soorten zijn in ieder geval de volgende algemene, maar typische Zoete Rijkswateren-soorten, gekarteerd: Wilde Eend, Meerkoet, Waterhoen, Kleine Karekiet en Rietgors. In sommige telgebieden zijn deze alleen in een vast begrensd deel ervan geteld of langs transecten. De bepaling van territoria is sterk gestandaardiseerd door de geautomatiseerde

bepaling ervan met de online autoclustering van Sovon, op basis van de ingevoerde waarnemingen per bezoekeronde.

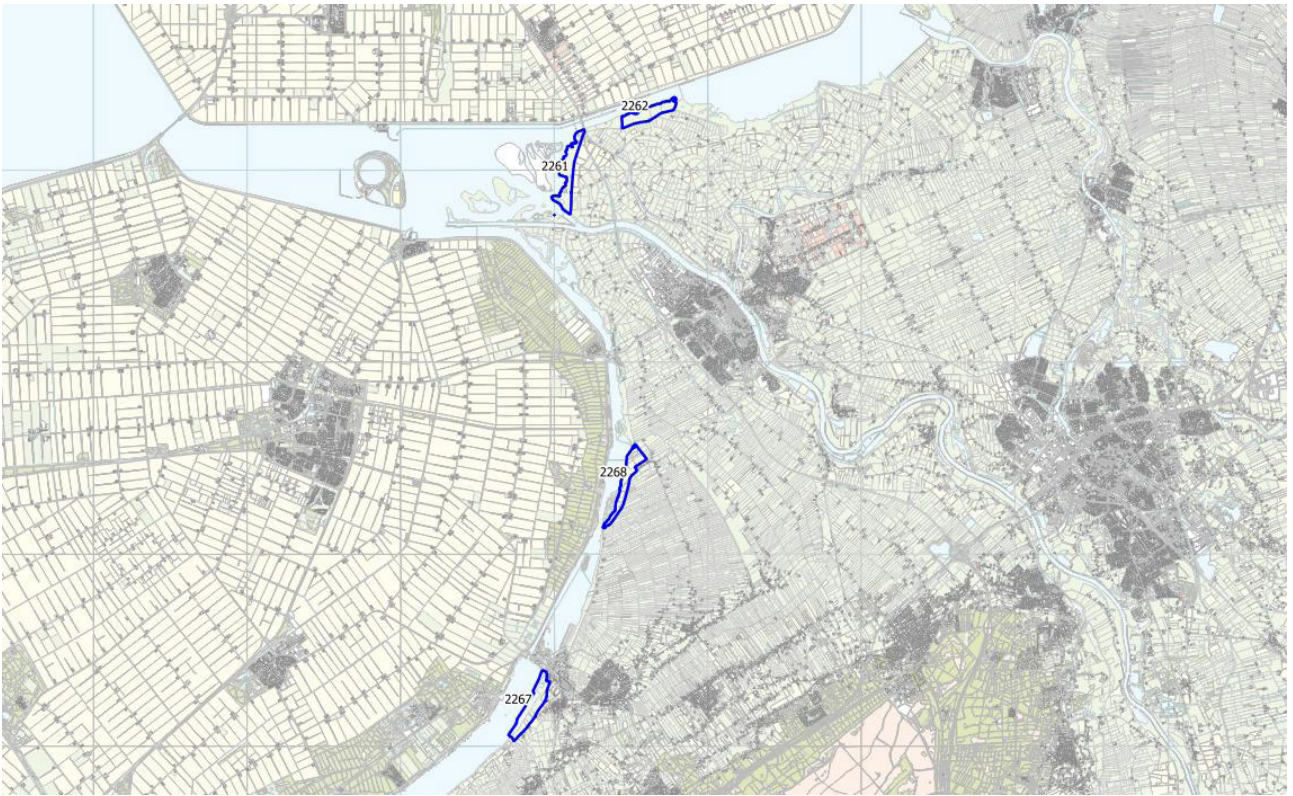
De Grote Karekieten zijn vlakdekkend onderzocht in de vier noordelijke Randmeren (Drontermeer, Vossemeer, Ketelmeer en Zwarte Meer) door speciaal gericht op deze soort drie integrale gebiedsbezoeken te brengen in mei/juni, deels per kano en deels per voet/fiets. Tijdens deze bezoeken zijn ook alle andere waarnemingen van zeldzame soorten (zogenoemde LSB-soorten) verzameld. Volgens de soortspecifieke criteria uit van Dijk & Boele (2011) zijn uit de waarnemingen van de bezoeken de territoria afgeleid. Deze zijn gedigitaliseerd in GIS.

Na bepaling van de territoria zijn de totalen gecontroleerd door de waarnemer zelf en vervolgens nog een keer door de coördinator. Hierbij is onder meer naar de resultaten van voorgaande jaren gekeken, zodat opvallende aantalsveranderingen extra gecontroleerd worden.

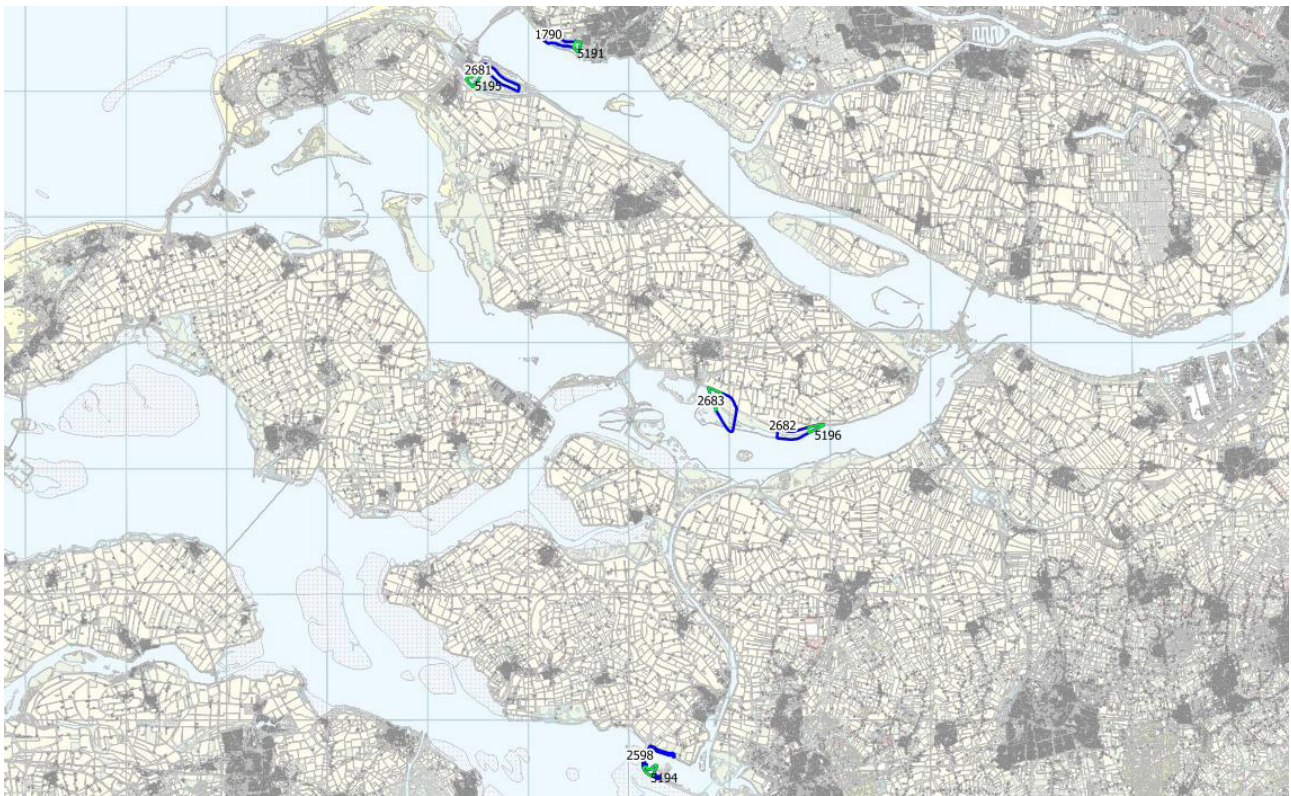
Tabel 2.1. Overzicht van de in 2018 onderzochte telgebieden, tellers en aantal bezoekerondes.

Hoofdwatersysteem	Naam telgebied	telgebiednr	teller	n rondes
Beneden Rivierengebied	Quackgors	1790	T. Sluijter	7
Beneden Rivierengebied	Oesterdam	2598	M. Sluijter	7
Beneden Rivierengebied	Scheelhoek	2681	M. Sluijter	7
Beneden Rivierengebied	Krammerse Slikken I	2682	M. Sluijter	7
Beneden Rivierengebied	Krammerse Slikken II	2683	M. Sluijter	7
Maas	Bouxweerd	1664	V. de Boer	6
Maas	Romeinenweerd	2591	V. de Boer	6
Maas	Asselt	3296	V. de Boer	6
Randmeren	Ketelmeer	2261	S. Deuzeman	6
Randmeren	Ramsgeul	2262	S. Deuzeman	6
Randmeren	Gooimeerkust-west	2265	V. de Boer	6
Randmeren	Gooimeerkust-oost	2266	V. de Boer	6
Randmeren	Korte Waarden	2267	S. Deuzeman	6
Randmeren	Kampnieuwstad	2268	S. Deuzeman	6
Grote Karekiet en andere zeldzame soorten				
Randmeren	Zwarte Meer / Ketelmeer		S. Deuzeman	3
Randmeren	Dronter- & Vossemeer		R. Foppen, Martin Jansen	3

Figuur 2.1 - 2.4. Ligging onderzochte BMP-telgebieden (groen de deelgebieden voor de extra soorten).

3. Resultaten

3.1. BMP-tellingen

De resultaten van de BMP-tellingen per telgebied (aantal territoria per soort) zijn opgenomen in tabel 3.1. Daaronder wordt per hoofdwatersysteem (Beneden Rivierengebied, Maas en Randmeren)

per telgebied ingegaan op opvallende gebiedsveranderingen en opvallende aantallen van broedvogelsoorten.

Tabel 3.1. Overzicht broedvogels BMP-telgebieden 2018

* Extra soorten alleen in deelgebied geteld.

** Extra soorten alleen langs transecten geteld.

Telgebied-/(deel- gebied) nummer->	Beneden Rivierengebied					Maas		Randmeren							
	Quackgors 1790 (5191)	Oesterdam 2598 (5194)	De Scheelhoek 2681 (5195)	Krammerse Slikken I 2682 (5196)	Krammerse Slikken II 2683 (5197)	Bouxweerd 1664	Romeinenweerd 2591	Asselt (056) 3296	Ketelmeer-oost 2261	Ramsgeul-transect 2262	Gooimeerkust-west 2265 (5192)	Gooimeerkust-oost 2266 (5193)	Korte Waarden 2267	Kampnieuwstad 2268	
Dodaars									2		1		2	3	
Fuut	1	3	3	43		2	1	4	27	12	15	7	14	14	
Roodhalsfuut													1	1	
Roerdomp										1					
Knobbelzwaan		1	1	2	2	1	1	1	2	2	1		15	5	
Grauwe Gans		8	137	47	46	25	15	52	34	18	4		80	33	
Soepgans							4	5							
Grote Canadese Gans		1	9	9	7		4						2	6	
Brandgans			19	48	121				1						
Nijlgans			1	1		1		1	2	2	1		1	1	
Bergeend	4	4	1	6	2			2	2	2	2		3	1	
Krakeend	1	1	8	1	1	2	2	1	9	18	5		5	3	
Wintertaling										1					
Wilde Eend	2*	1*	1*	2*	2*	7	11	4	4**	7**	6*		12	5	
Zomertaling								1		3			2	1	
Slobeend					1	1				1			3		
Krooneend										1			6	1	
Tafeleend			2				1		3	3			2	1	
Kuifeend	2	3	8	3	13		4	2	4	7			6	4	
Eidereend	1														
Bruine Kiekendief	1		5							3	2		1	1	
Havik										1					
Buizerd						1				1	1	1	1		
Slechtvalk										1					
Waterral			3							6	8		1	4	
Porseleinhoen											1				
Waterhoen									5**	2**			3	2	
Meerkoet	1*	6*	6*	2*	2*	6	6	5	12**	13**	12*	8*	26	22	
Scholekster	5	1	3	5	6			2					1	1	
Kluut				91	62										
Kleine Plevier	1			1	2			1		1			1		
Strandplevier				1											
Kievit	2		2	6	34					4			8	3	

Tabel 3.1. Vervolg.

Telgebied-/(deel- gebied) nummer->	Beneden Rivierengebied					Maas		Randmeren						
	Quackgors 1790 (5191)	Oesterdam 2598 (5194)	De Scheelhoek 2681 (5195)	Krammerse Slikken - 2682 (5196)	Krammerse Slikken = 2683 (5197)	Bouxweerd 1664	Romeinenweerd 2591	Asselt (056) 3296	Ketelmeer-oost 2261	Ramsgeul-transect 2262	Gooimeerkust-west 2265 (5192)	Gooimeerkust-oost 2266 (5193)	Korte Waarden 2267	Kampereeuwstad 2268
Grutto					17									
Tureluur	2		3	7	12					1			2	1
Kokmeeuw				105	9									
Stormmeeuw				1	18									
Kleine Mantelmeeuw					98									
Zilvermeeuw				1	18									
Visdief				20	181									
Dwergstern				1	1									
Zomertortel				1										
Koekoek	1	1	2	1		2	1	1	3	2	2	1	1	1
IJsvogel							1		2				1	
Groene Specht						1	1							
Veldleeuwerik			2	5	20	2								
Oeverzwaluw						94								
Boerenzwaluw														2
Huiszwaluw														56
Boompieper				2								1		
Graspieper	1		1	25	16	2		4		3			1	4
Gele Kwikstaart			1		1	5		3	3				5	6
Nachtegaal	2					1			1	1	2	2		
Blauwborst	3		15		1				16	17		6	7	12
Roodborsttapuit	2		1	6	4	1	2	1	1	2	3			2
Cetti's Zanger	4	7	15									1		
Sprinkhaanzanger			7						8	5	4		2	4
Snor			3						14	13	2	1	5	4
Rietzanger	22	7	100		5				59	52	29		22	31
Bosrietzanger	7	5	15			11	50	30	25	13	8	4	18	18
Kleine Karekiet	10*	10*	8*			3	9	3	30**	30**	69*	75*	54	51
Grote Karekiet										2				
Spotvogel						1			3					1
Braamsluiper	2			1			1						2	
Grasmus	12	2	9	1	4	14	13	18	12	4	7	12	5	4
Grauwe Vliegenvanger	1			2		1			1					
Baardmannetje			3						39	21			8	5
Matkop						2			1	1				
Buidelmees									1	1				
Wielewaal						1								
Groenling				3	1				2	1			2	2
Putter		1						2	7	5	1	1	4	1
Kneu	2			6	4	2	1		7	7			6	8
Goudvink			1									2		
Appelvink									1			1		
Rietgors	2*	6*	11*		6*	2		4	30**	26**	37*	21*	25	30

Benedenrivierengebied

Quackgors – 1790 (5191)

Westelijke deel

In het meest westelijke deel is in 2017 een deel van het struweel verwijderd, parallel aan de oever van het Haringvliet. Langs de oever is het struweel en het opgaand geboomte blijven staan. In het westelijke deel is tevens een kreekrest deels uitgehaald.

Centraal gelegen rietveld

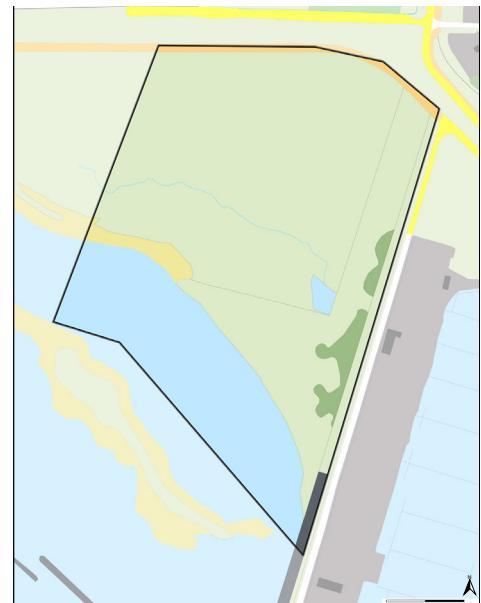
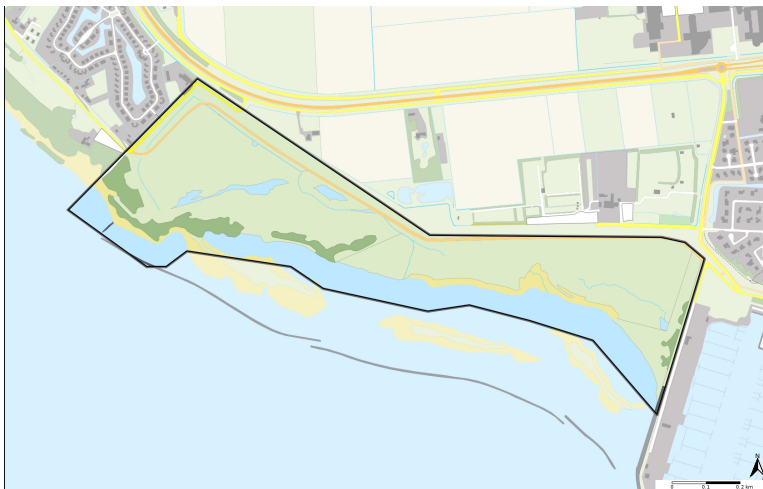
Het centraal gelegen rietveld (daar waar het Gorzenpad een 'knik' heeft) kent een hoge ligging. Waarschijnlijk om die reden broeden hier al jaren geen ganzen. Dit in tegenstelling tot de vóór het Quackgors gelegen, maar niet tot het telgebied horende eilanden: deze herbergen flinke aantallen broedgevallen van ganzen.

Oostelijke deel

Het oostelijke deel van het Quackgors verschilt landschappelijk sterk van het westelijke deel. Van noord naar zuid loopt dit deel af in hoogte. Er zijn

verschillende lagere onbegroeide, slikkige delen. Ook zijn er, dicht bij het Haringvliet, enkele zandige richels met schelpen. De wat hoger gelegen gronden kennen in het seizoen een weelderige begroeiing met onder andere hoog opgaande ridderzuring. tot 2015 werd deze begroeiing na het broedseizoen geklepeld, daarna niet meer. Ook in 2017/2018 niet want de restanten stonden er nog. Zelfs op de wat lagere en delen stond nog een restant van deze begroeiing. Juist op deze delen werden tot en met 2014 territoria en nesten van weidevogels als Kievit en Tureluur aangetroffen. Deze situatie is zeker niet bevorderlijk voor deze vogelgroep. Er zijn nog enkele territoria van deze soorten, maar ze nemen af. Andere soorten hebben juist wel geprofiteerd van de opgaande kruiden als zuring en guldenroede; met name Grasmus en Rietzanger hebben hier territoria.

Een leuke niet-broedvogelaanvulling is de vestiging van de Bever in het gebied. Er zit er minimaal één aan Haringvlietkant. Deze is zwemmend gezien met een verse wilgentak en er is het begin van een burcht en op diverse plaatsen liggen afgeknaagde takken.

Figuur 3.1 en 3.2. Begrenzing van BMP-telgebied 1790 - Quackgors (links) en het deelgebied (5191) daarbinnen waar de vijf extra soorten worden geteld (rechts).

Oostelijk deel van het Quackgors gezien van jachthaven Heliushaven - 19 april 2018 (fotograaf Ted Sluijter).

Oesterdam – 2598 (5194)

Het telgebied bevindt zich aan de noordzijde van de Oesterdam, die Tholen met Zuid-Beveland verbindt en beslaat 44,4 hectare. Aan de zuidkant grenst het aan een vakantiepark, Waterrijk Oesterdam. Naar het noorden toe bestaat het gebied uit flinke rietvelden, afgewisseld met middelhoog tot hoog struikgewas, bestaande uit wilgen en berken. Ten noorden van de Bergse Diepsluis neemt het areaal riet sterk af, waar de zeedijk naar het oosten gaat is het riet verdwenen omdat de dijk hier verstevigd is met een stenen oever. De dijk aan de noordkant is vrij kaal met weinig begroeiing en wordt begraaasd door schapen.

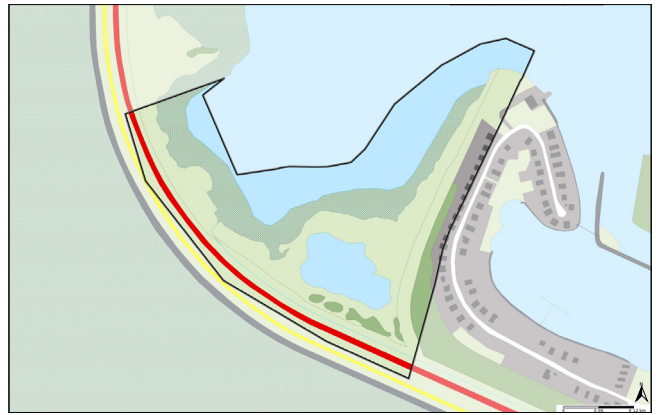
Op het terrein van Waterrijk Oesterdam is het areaal (vakantie)huisjes flink uitgebreid, ook langs de

oostkant van het plot zijn er werkzaamheden en is het bosje flink uitgedund. Er zijn slechts een paar bomen gespaard gebleven, voor voormalige broedvogels hier (Zomertortel, Ransuil) is het ongeschikt geworden. Het Baardmannetje is verdwenen als broedvogel, terwijl de Cetti's Zanger is toegenomen tot 7 territoria (tegenover 2 in 2016). Verschillende moeraszangers zijn afgenomen, zoals de Kleine Karekiet en Rietgors, dit kan worden verklaard doordat het areaal ruigte en bos in het middendeel van het plot is uitgebreid. Voor eenden lijkt het lastiger om tot broeden te komen in het gebied, door minder geschikt broedbiotoop (afname moerasgebied) en toename van recreatie (pleziervaart, vissers) worden de vogels vaker verstoord in een kwetsbare periode.

Oever langs de noordkant van het plot, een deel van het riet is in de winter gemaaid. Oesterdam, 25 maart 2018 (fotograaf Maarten Sluijter).

Figuur 3.3 en 3.4. Begrenzing van BMP-telgebied 2598 - Oesterdam (links) en het deelgebied (5194) daarbinnen waar de vijf extra soorten worden geteld (rechts).

Scheelhoek – 2681 (5195)

Het telgebied bedekt ongeveer de helft van het natuurgebied De Scheelhoek, gelegen aan het Haringvliet. Het beslaat 101.4 hectare en bestaat voornamelijk uit rietland, met af en toe wat struikgewas. Het rietland in het noordwesten van het gebied wordt in de winter gefaseerd gemaaid en geoogst. Van deze open plekken wordt geprofiteerd door ganzen die hier in het vroege voorjaar broeden. Aan de

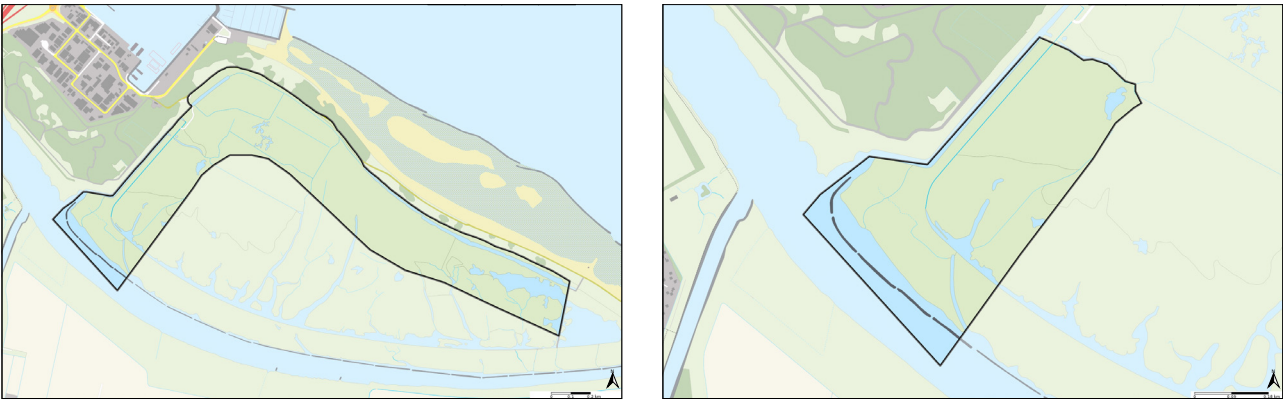
zuidkant van het telgebied, waar het gebied grenst aan Het Spui is een grazige vegetatie aanwezig die interessant is voor weidevogels. Hier broeden onder andere Tureluur, Scholekster en Gele Kwikstaart.

In dit telgebied hebben geen grote veranderingen plaatsgevonden. Het riet in het westelijke deel is in dezelfde structuur gemaaid als in voorgaande

Een gemaaid deel van het rietland in de noordwesthoek van de Scheelhoek. Vroeg in het seizoen staat het waterpeil nog vrij hoog, hier foerageren flinke groepen Waterpiepers. Scheelhoek, 29 maart 2018 (fotograaf Maarten Sluijter).

Figuur 3.5 en 3.6. Begrenzing van BMP-telgebied 2681 - Scheelhoek (links) en het deelgebied (5195) daarbinnen waar de vijf extra soorten worden geteld (rechts).

jaren, waardoor een groot deel van het rietareaal te doorkruisen is. Het waterpeil staat op een normaal niveau. Veranderingen in broedvogel(aantallen) zijn er wel, want ook hier is de Cetti's Zanger flink toegenomen naar 15 territoria, evenals de Grauwe Gans (137 terr.) die profiteert van de open gemaaide delen van het riet. Struweelvogels als Sprinkhaanzanger, Grasmus en Roodborsttapuit hebben langs de dijk gebroed, hier staat een gemengd struweel met vlier, wilg en duindoorn. Het kleine aantal weidevogels dat hier broedt, is nog steeds geconcentreerd in het zuidwestelijke deel van het plot. Rietzangers en Blauwborsten hebben geprofiteerd van de vele struiken (voornamelijk meidoorns) die verspreid in het rietland staan. De aantallen Bruine Kiekendieven zijn al jaren stabiel, met dit jaar 5 paar aanwezig in het gebied.

Krammerse Slikken I (oost) – 2682 (5196)

Het telgebied is gelegen aan de oostzijde van de Krammerse Slikken, wat gelegen is aan het zoete Volkerakmeer. Het gebied beslaat 75,2 hectare, de zuidkant van het gebied wordt begrensd door verschillende strekdammen, die niet met elkaar verbonden zijn. De strekdammen zijn wisselend begroeid met bomen en struiken, voornamelijk wilgen. De oostkant van het gebied bestaat uit hooiland met her en der een meidoorn en een klein open bos. Aan de westkant ligt 'de bak', dit is een stalen rechthoekige constructie die een stuk water afsluit, dit is een aantal jaren geleden aangelegd om de groei van riet te bevorderen. Dit heeft niet tot weinig succes gehad, runderen die hier grazen hebben vrijwel alle riet doen verdwijnen. Hierdoor is wel een geschikt gebied ontstaan voor kustbroedvogels als Vissdief, Kluit en Kokmeeuw.

Uitzicht op het telgebied Krammerse Slikken I, voorjaar 2018 (fotograaf Maarten Sluijter).

Figuur 3.7 en 3.8. Begrenzing van BMP-gebied 2682 - Krammerse Slikken I (links) en het deelgebied (5196) daarin waar de vijf extra soorten worden geteld (rechts).

Ten opzichte van vorige jaren stond het waterpeil in het Krammer-Volkerak hoger in het vroege voorjaar van 2018, wat gunstig was voor weidevogels. In 'de bak' in het westen van het plot was bijna geen riet meer over, door de afname van de vegetatie profiteren kustbroedvogels als Kokmeeuw (105 paar), Kluut (91 paar) en Visdief (20 paar) hier. In juli vestigden zich verassend nog twee paar Dwergsterns en een paar Strandplevieren op deze locatie. Ook struweelvogels als Boompieper, Groenling en Roodborsttapuit deden het goed in het gebied door de uitbreiding van het struweel en bos in het oostelijk gedeelte van het plot. De landelijk zeldzaam geworden Zomertortel had één territorium in het gebied. Ganzen kwamen in grote aantallen tot broeden langs de oever en op de strekdammen. Pas vanaf eind juni verschenen de eerste nestelende Futen, met uiteindelijk een mooi resultaat van 43 nesten in juli.

Krammerse Slikken II (west)- 2683 (5197)

Het telgebied ligt aan de uiterste westzijde van de Krammerse Slikken en omvat 160 hectare, waarvan een groot deel uit water bestaat. Het deel dat grenst aan de dijk bestaat uit vrij hoge vegetatie met af en toe een cluster met meidoorns, richting het water toe wordt de vegetatie lager tot het uiteindelijk helemaal kaal is, dit kale gedeelte vormt een uitgestrekte vlakte die in de winter meestal onder water staat en wordt dan slijmig en interessant voor steltlopers. Aan de oever staat een flink areaal moerasandijvie. Aan de zuidkant van het gebied liggen drie recent aangelegde schelpeneilandjes, het middelste eiland raakt gedurende het voorjaar snel begroeid met voornamelijk brandnetels. De andere twee eilandjes zijn kleiner en blijven nagenoeg onbegroeid. De eilandjes zijn gevoelig voor overspoeling, want bij een normale waterstand ligt het hoogste deel maximaal 20 centimeter boven de waterlijn.

Uitzicht op het telgebied Krammerse Slikken II, voorjaar 2018 (fotograaf Maarten Sluijter).

Figuur 3.9 en 3.10. Begrenzing van BMP-telgebied 2683 - Krammerse Slikken II (links) en het deelgebied (5197) daarin waar de vijf extra soorten worden geteld (rechts).

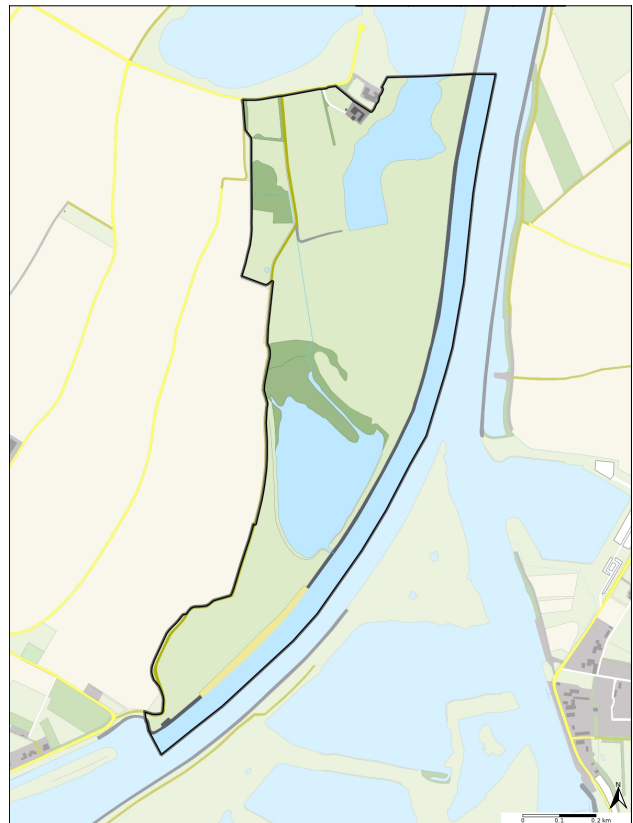
Ook in dit telgebied was het waterpeil in het vroege voorjaar hoger dan in andere jaren. De meeuwenkolonie heeft zich over de gehele Krammerse Slikken verspreid, waar deze vroeger op één locatie zat. De kleine kolonie Stormmeeuwen (18 paar) lijkt zich uit te breiden. De drie aangelegde schelpeneilandjes

vormen een belangrijk broedgebied voor Visdieven en Kluten. Er waren respectievelijk 181 en 62 paren aanwezig. Op de grote vlakte kwamen grote aantallen ganzen tot broeden, voornamelijk Brandganzen (121 territoria) en Grauwe Ganzen (46 territoria).

Maas

Bouxweerd – 1664

In het noordoostelijke deel van het telgebied werd actief zand gewonnen met een grote installatie. De weide ten zuiden van de plas werd pas tijdens de laatste ronde begraasd met koeien (in 2017 vanaf begin mei), daarvoor werd deze twee keer gemaaid. Er was weer een gevarieerde broedvogelbevolking dit jaar van oud (spechten, Boomkruiper) en jong (wilgen)bos (Tuinfluiter, Zwartkop), ruigte (Grasmus, Bosrietzanger) en enkele soorten watervogels. Opvallend waren 2 territoria van de Matkop (2017: 0) en een territorium van de Wielewaal. De laatste telt in de clustering, maar werd waargenomen op een erg mistige ochtend met aan de oostzijde van de Maas twee niet zingende vogels (telgebied Asselt). In het bos aan de noordzijde van de plas was een Buizerdnest aanwezig. Het territorium in het noordelijke bosje was in 2018 niet bezet. Uiteindelijk konden 2 territoria van de Koekoek worden vastgesteld op basis van uitsluitende waarnemingen, met een derde aan de oostzijde van de Maas (telgebied Asselt). Zingende Veldleeuweriken bevonden zich voornamelijk in de akkers net buiten het gebied. Op twee plekken waren kleine kolonies Oeverzwaluwen (94 nesten) aanwezig. Opvallend was de afname van de Nachtegaal van 4 territoria in 2017 naar nog slechts 1 in 2018. Aan de overzijde van de Maas (Biesweerd) was ook in 2018 weer een zingende vogels aanwezig.

Figuur 3.11. Begrenzing van BMP-telgebied 1664 - Bouxweerd.

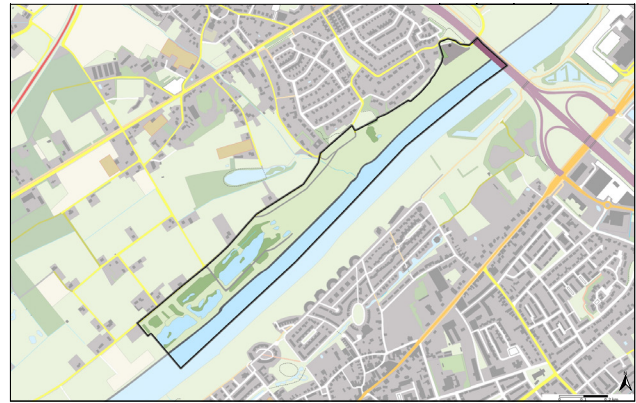
Impressies Bouxweerd in maart en april 2018 (fotograaf Vincent de Boer).

Romeinenweerd – 2591

Dit is een afwisselende, jaarrond met Galloways begraasde, uiterwaard met ruigte, bosjes en (kwel) plassen, gelegen op de noordoever van de Maas bij Venlo. Er werd een typische broedvogelbevolking van brandnetelruigte en jonge wilgenopslag vastgesteld. Daarnaast komen er ook enkele soorten watervogels voor. Verrassend waren de aantallen ganzen (veelal nesten) aan de westzijde (Grauwe 15, Soep- 4 en Grote Canadese Gans 4 terr.). In 2017 werden deze aantallen niet vastgesteld, mogelijk doordat dat de zaag-/graafwerkzaamheden destijds te veel verstorend werkten.

Ook in deze Limburgse uiterwaard was een territorium van de Koekoek aanwezig, deze vogel bestreek het hele telgebied. De meest karakteristieke broedvogel voor dergelijke uiterwaarden is Bosrietzanger, deze was met 50 (2017: 45) territoria dan ook goed vertegenwoordigd. De Grasmus (13) was talrijker dan in 2017 (7).

Figuur 3.12. Begrenzing van BMP-telgebied 2591 - Romeinenweerd.

Impressies Romeinenweerd in maart 2018 (fotograaf Vincent de Boer).

Asselt - 3296

Dit telgebied is gelegen op de oostoever van de Maas. Het bestaat uit schiereilanden langs de Asseltse Plassen. Het grootste deelgebied werd niet meer begraasd met koeien (2017 kleine kudde), het werd wel twee keer gemaaid. Het oostelijke schiereiland werd uitsluitend begraasd met paarden, meer dan in 2017 en was daardoor lastig te betreden voor de karteerder.

Het telgebied kent een typische broedvogelbevolking van brandnetelruigte en jonge wilgenopslag, met enkele soorten watervogels. Vermeldenswaard waren weer de Zwarte Zwanen in het gebied. Een eventuele broedpoging zal in het najaar plaatsvinden, er waren 1-3 paar aanwezig waaronder lokaal geringde vogels met halsringen. In 2018 resulteerden de gedane waarnemingen in één territorium.

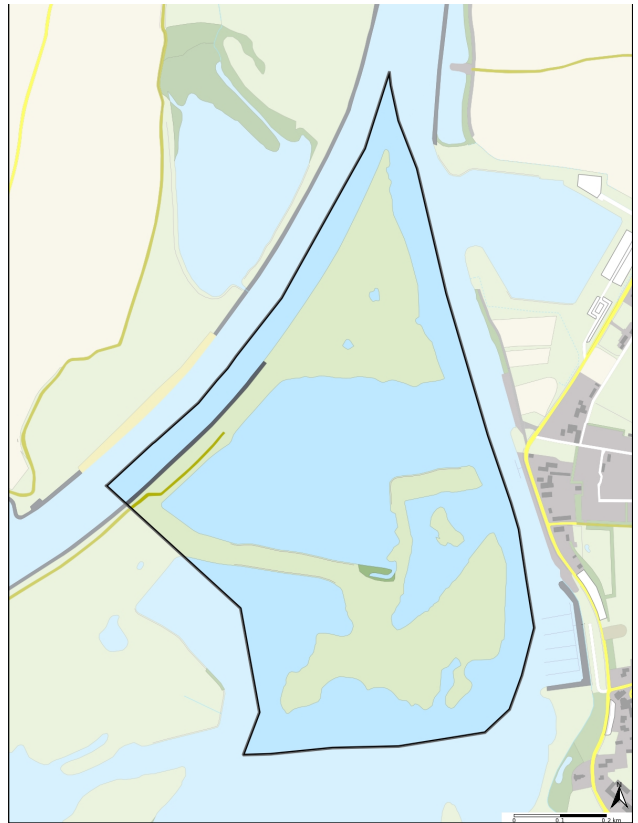
Op de schiereilanden bevond zich een gemengde

groep ganzen, nesten van Soepgans en Grauwe Gans werden ook in 2018 niet gevonden. Vogels met jongen kwamen ongetwijfeld van elders.

Op een drooggevalle oever op het noordelijke schiereiland bevond zich weer een territorium Kleine Plevieren. Visdieven waren in 2017 aanwezig in het telgebied, maar zaten in 2018 op de grote zandwinplas ten noordwesten ervan. Een Koekoek verplaatste zich tussen de bosjes langs de hele Asseltse Plassen en was uitsluitend ten opzichte van de twee territoria in Bouxweerd.

IJsvogels werden in 2018 niet vastgesteld (2017 succesvol broedgeval). Deze soort is landelijk hard onderuit gegaan door de koude periode in februari (de Jong *et al.* 2018).

Figuur 3.13. Begrenzing van BMP-telgebied 3296 - Asselt.

Impressie Asselt in maart 2018 (fotograaf Vincent de Boer).

Randmeren

Ketelmeer-Oost -2261

Dit telgebied heeft een oppervlakte van 91 ha. In tegenstelling tot voorgaande jaren werd er in het geheel geen riet gemaaid, zodat de hele oppervlakte bestond uit overjarig rietland, brandnetelruigte en oud wilgenbos. Opvallend is het lage aantal Futen (27 terr.) in de reeks van tellingen. Vooral in de diepe slenk bij Ramspol, waar de soort koloniaal broedt, waren minder paren aanwezig. Ganzen doen het de laatste jaren goed, met name in het noordelijke deel bij Ramspol.

Net als in de andere telgebieden die dit jaar geteld werden, was het aantal Rietzangers (n=59 terr.) duidelijk lager dan 2017 (n=83). Dat was dan ook een topjaar voor veel moerasvogelsoorten. Het lijkt er op dat de overleving in het afgelopen winterseizoen in de Sahel-zone minder is geweest. Ook de Blauwborst (n=16) nam iets af, terwijl Snor (n=14), Sprinkhaanzanger (n=8) en Bosrietzanger (n=25) in aantallen gelijk bleven of iets toenamen. De Roerdomp ontbrak dit jaar. De soort wordt niet jaarlijks vastgesteld, maar was wel aanwezig in de periode 2015-2017. Het Baardmannetje laat de laatste jaren een lichte daling zien, maar er werden toch nog 39 paartjes vastgesteld, nagenoeg gelijk aan 2016 en 2017. De laatste drie jaren broeden er stevast drie paar Bruine Kiekendieven.

Voor het tweede jaar, sinds de start van de telling voor het Broedvogelmeetnet Zoete Rijkswateren werd er geen Grote Karekiet vastgesteld in het plot. In het oude wilgenbos ontbrak de Kleine Bonte Specht dit jaar, maar was de Appelvink wel weer aanwezig. De laatste keer dat deze soort hier werd vastgesteld, was in 2012. Hier ook succesvolle broedgevallen van Havik en Buizerd en hoge dichtheden

Figuur 3.14. Begrenzing van BMP-telgebied 2261 - Ketelmeer-Oost.

aan struweelvogels, zoals de Tuinfluiter, Zwartkop en Putters. Het aantal Nachtegalen neemt hier de laatste vier jaar af en er werd er nog maar één vastgesteld (2 in 2017). Enkele overige bijzondere broedvogels betreffen twee paar IJsvogels en een territoriale Buidelmees.

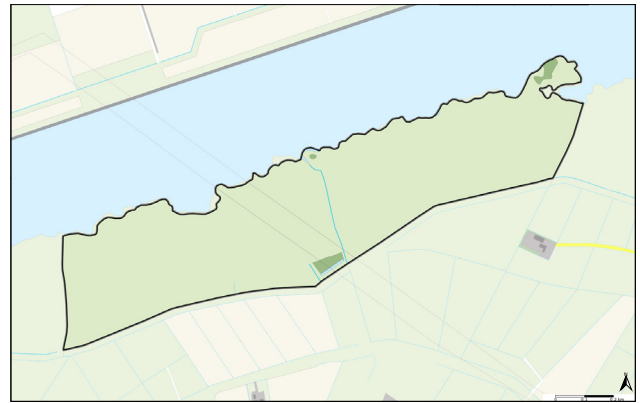
Het oude Wilgenbos in het Ketelmeer-plot, 5 april 2018 (fotograaf Symen Deuzeman).

Ramsgeul - 2262

Dit telgebied heeft een oppervlakte van 66 ha. De westelijke helft ervan (vak 3) is de afgelopen winter aangepakt in het kader van het Life-project van Natuurmonumenten. Er zijn meerdere slenken gegraven die een open verbinding hebben met het Zwarte Meer, afwateringsloten zijn uitgediept en hebben brede flauwe natuurvriendelijke oevers gekregen en er is veel overjarig en verruigd rietland geplagd. In het afgelopen voorjaar is herstel vastgesteld van het geplagde rietland, naar vitaal (water-) riet. In de overige oostelijker gelegen 50% van het plot heeft herstel een jaar eerder plaatsgevonden. Hier werden twee diepe slenken gegraven achter de waterrietzone en geplagd rietland is hersteld, hiervoor is vitaal nieuw riet voor teruggekomen. Langs de oevers van de slenken begint zich langzaam nieuw (water-) riet te ontwikkelen en ontstaan lisdoddevegetaties. De slenken bleken aantrekkelijk voor zeldzamere eendensoorten, zoals Zomer- en Wintertaling en Slobeend. Het meeste effect was zichtbaar bij de Krakeend, waarvan de aantallen verdubbelden naar 18 paar en voor het eerst werd in het telgebied een paar Krooneenden vastgesteld. Net als in 2017 werden veel Grauwe Ganzen vastgesteld, een effect van het graven van slenken en creëren van grote waterpartijen. Met name langs de afwateringsloten op de grens van de vakken 2-3 en 3-4 waren veel paren met jongen aanwezig, die voor veel ganzenvraat zorgen in het jonge waterriet.

Geplagde stroken en drooggevallen stukken slik bleken aantrekkelijk voor weidevogels. Er werden vier paar Kieviten, één paar Kleine Plevieren en een paartje Tureluur vastgesteld. Een duidelijk effect was ook zichtbaar bij de rallen. Waterral (n=8) bereikte het hoogste aantal sinds de start van de

Figuur 3.15. Begrenzing van BMP-telgebied 2262 - Ramsgeul.

telreeks en voor het eerst sinds 2005 werd 1 territorium van het Porseleinhoen vastgesteld. Dat door de plag- en graafwerkzaamheden overjarig riet en struweel was verdwenen, was zichtbaar in een lager aantal Rietzangers n=52 (in 2017:63), maar niet in soorten als Blauwborst n=17 (in 2017:13), Snor n=13 (in 2017:15) of Baardmannetje n=21 (in 2017:19). Van deze soorten bleven de aantallen nagenoeg gelijk. Op de bekende plek bij de oude reigerkolonie was één paar Grote Karekiet aanwezig, dat succesvol broedde. Iets meer naar het westen zong een ongepaarde man tenminste tien dagen, daarna was deze verdwenen. Vermoedelijk kon hij daar geen vrouw verleiden te blijven. Verder in dit plot een succesvol nest van de Buizerd, twee paar Bruine Kiekendieven, Buidelmees en een Nachtegaal. In de elektriciteitsmast broedde net als in 2016 een paar Slechtvalken op een oude kraaiennest.

In vak 4 van het Ramsgeul-telgebied is een waaier van geulen ontstaan na diverse plag- en graafwerkzaamheden, 24 april 2018 (fotografie Symen Deuzeman).

Gooimeerkust-West– 2265 (5192)

Dit telgebied wordt gekenmerkt door soorten van rietland en moeras. Het bestaat uit wilgenbos op voormalige zeeduinen aan de westzijde en een afwisseling van overjarig en gemaaid rietland. Het riet groeide snel en tijdens de laatste twee rondes was het hoger dan twee meter.

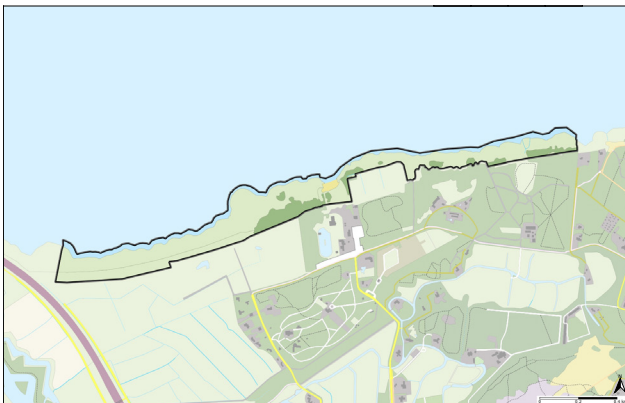
Vergeleken met eerdere jaren (2017:50, 2016: 11) had de Rietzanger een redelijk jaar in 2018 (29 territoria). Erg opvallend is dat weer slechts 2 van de 29 territoria ten oosten van de speeltuin Oud-Valkeveen zaten. Dit bevestigt het beeld dat mogelijk voedsel de beperkende factor is in deze strook. Op het oog is het rietland daar hetzelfde, het ontbreekt er echter aan een strook met ruigte grenzend aan graslanden. Ten oosten van de speeltuin grenst het rietland aan oud loofbos met eiken en beuken.

Het aantal Snorrenterritoria was met 2 weer terug op het niveau van 2016 (2017: 4). De Baardman was er in 2018 net als in 2017 afwezig. Het aantal Nachtegalen was met 2 territoria lager dan in 2017 (4) en veel lager dan in 2016 (8). Een zingende Cetti's Zanger tijdens de laatste ronde was niet voldoende voor een territorium, maar past goed in het beeld van expansie.

Rietland langs de Gooimeerkust in juni 2018 (foto graaf Vincent de Boer).

De vijf extra soorten zijn alleen in het deelgebied geteld. De Kleine Karekieten en Rietgorzen zaten voornamelijk in het overjarige riet. De gemaaide banen worden wel als foerageergebied gebruikt. Er werd weer geen Waterhoen vastgesteld.

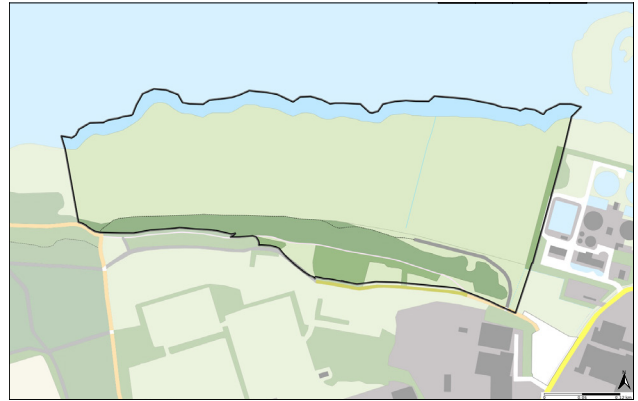
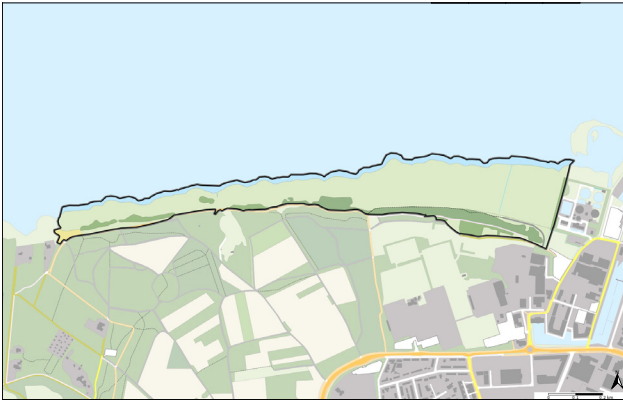
Figuur 3.16 en 3.17. Begrenzing van BMP-telgebied 2265 - Gooimeerkust-West (links) en het deelgebied (5192) daarbinnen waar de vijf extra soorten worden geteld (rechts).

Gooimeerkust-Oost – 2266 (5193)

Dit telgebied wordt gekenmerkt door soorten van rietland en moeras. Het bestaat uit bos op voormalige zeeduin en een afwisseling van overjarig en gemaaid rietland. Het riet groeide snel en tijdens de laatste twee rondes was het hoger dan twee meter. Aan de oostzijde liggen hooilanden. De Rietzanger is in dit telgebied een stuk zeldzamer dan in 'west': in 2017 5 terr., in 2018

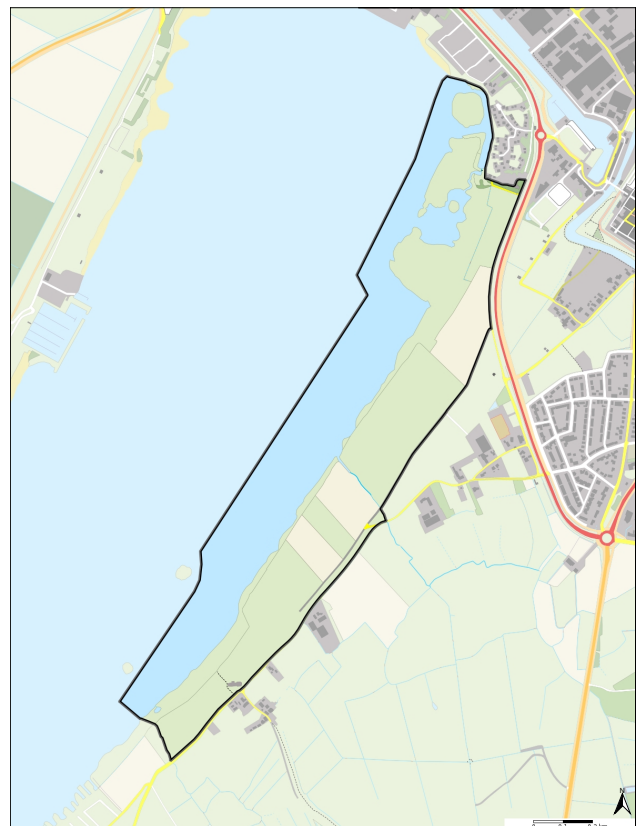
o. Dit geeft aan hoe goed 2017 was voor deze soort. Vermeldenswaard is het territorium van de Cetti's Zanger aan de westzijde van het telgebied. De vijf extra soorten zijn alleen in het deelgebied geteld. De Kleine Karekieten en Rietgorzen zaten voornamelijk in het overjarige riet. De gemaaide banen worden wel als foerageergebied gebruikt. Er werd weer geen Waterhoen vastgesteld.

Figuur 3.18 en 3.19. Begrenzing van BMP-telgebied 2266 - Gooimeerkust-Oost (links) en het deelgebied (5193) daarbinnen waar de vijf extra soorten worden geteld (rechts).

Korte Waarden - 2267

Dit telgebied heeft een oppervlakte van 93 ha. Voor het tweede jaar op rij is er in het telgebied in het geheel geen riet gemaaid door de Gemeente Elburg. Hierdoor is er alleen overjarig rietland aanwezig. Met name in de meest oostelijke en breedste rietzone leverde dit meerdere Snorren en Baardmannetjes op, evenals een paar Bruine Kiekendieven. De aantallen van Snor ($n=5$ terr.) en Rietzanger ($n=22$) zaten op een iets lager niveau dan 2017, maar duidelijk hoger dan de jaren ervoor, toen er jaarlijks beduidend meer rietland werd gemaaid. Het Baardmannetje ($n=8$ terr.) nam ten opzichte van 2017 ($n=12$) af. Dit is mogelijk een effect van de strenge vorstperiode (en sneeuwval) aan het einde van het winterseizoen. Bijzonder in dit telgebied is het koloniaal broeden van Knobbelzwanen ($n=15$), met name voor het uitkijkscherm bij Doornspijk. Hier zitten ook veel broedende Grauwe Ganzen en het is aantrekkelijk voor zeldzamere eendensoorten, zoals de Krooneend ($n=6$ terr.), Zomertaling ($n=2$) en Slobeend ($n=3$). Ook bijzonder was het paar Roodhalsfuten dat op 19 juni en 10 juli aanwezig was en zich territoriaal gedroeg. Voor het eerst sinds de reeks van tellingen was in het telgebied een paartje IJsvogels aanwezig. Hiervan werd ook een nest gevonden in een omgevallen kluit van een wilg. Een deel van de aangrenzende graslanden is ingericht met subsidie als weidevogelreservaat. Hier werden zes paar Kieviten, twee paar Tureluurs en drie

Figuur 3.20. Begrenzing van BMP-telgebied 2267 - Korte Waarden.

paar Gele Kwikstaarten vastgesteld.

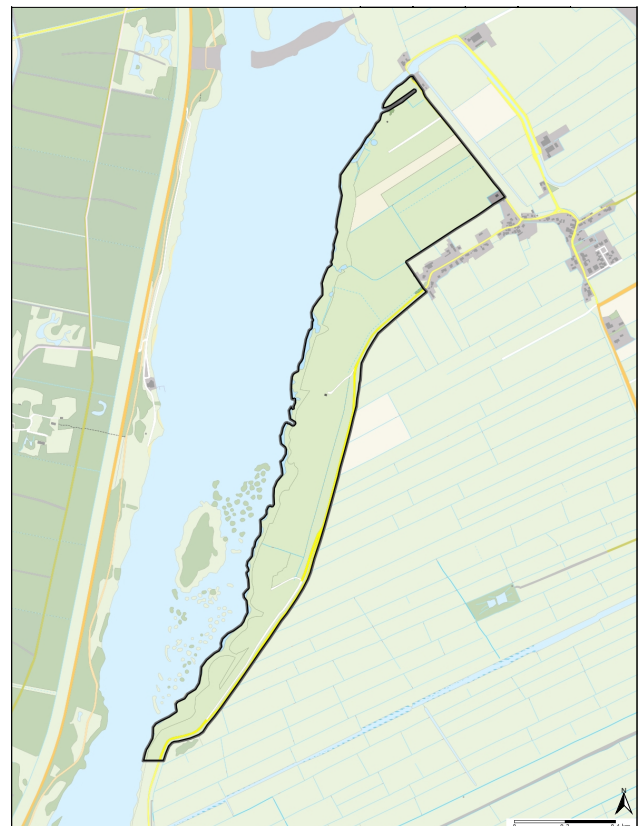

Recent gegraven slenk in het oostelijk deel van de Korte Waarden, 24 april 2018 (fotograaf Symen Deuzeman).

Kampernieuwstad – 2268

Dit telgebied heeft een oppervlakte van 77 ha. Er waren geen wezenlijke verschillen in het beheer ten opzichte van voorgaande jaren. Jaarlijks wordt een deel van het rietland gemaaid, maar er blijft voldoende overjarig riet staan voor kritische moerasvogels. Bijzonder is het paartje Roodhalsfuten dat er jaarlijks broedt en ook dit jaar al vanaf 2 april present was. Het aantal Grauwe Ganzen nam fors toe naar 33 paar.

De aantallen eenden bleven nagenoeg stabiel, al nemen Kuifeenden (n=4 terr.) de laatste jaren duidelijk toe. Moerasvogels deden het wisselend. Bij Rietzanger (n=31), Rietgors (n=30) en Snor (n=4), werden iets lagere aantallen gehaald dan in het topjaar 2017. Zorgwekkend is het ontbreken van Grote Karekieten in het plot of net buiten deze grenzen in waterriet langs of nabij eiland De Abbert. In 2017 zaten er hier nog twee. Waterral (n=6), Blauwborst (n=12) en Sprinkhaanzanger (n=4) deden het goed. Net als in de Korte Waarden viel het aantal Baardmannetjes wat tegen (laagste aantal sinds 2014). Weidevogels werden uitsluitend vastgesteld op enkele akkers ten noorden van Noordeinde (Kievit, Tureluur en Scholekster). Uitzondering hierop vormt de Gele Kwikstaart, die meer verspreid voorkomt in het extensieve grasland van Staatsbosbeheer.

Figuur 3.21. Begrenzing van BMP-telgebied 2268 - Kampernieuwstad.

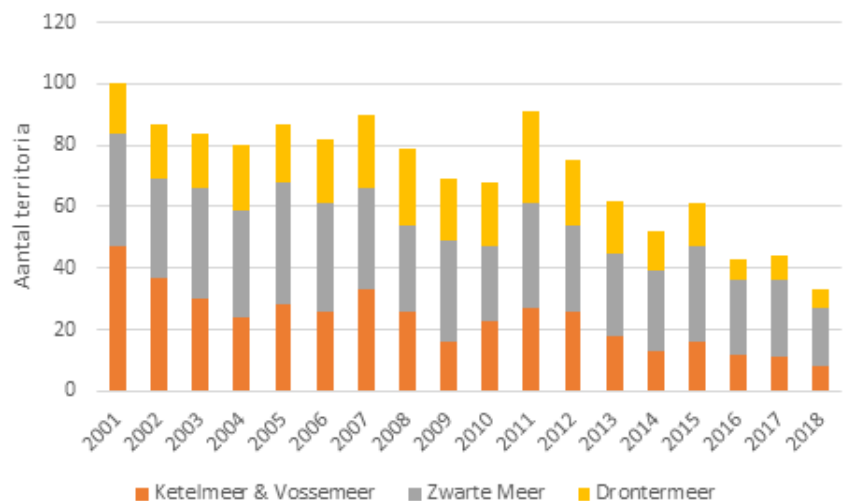

Impressie telgebied Kampernieuwstad, voorjaar 2018 (fotograaf Symen Deuzeman).

3.2. Grote Karekiet en andere zeldzame soorten in de noordelijke Randmeren

3.2.1. Grote Karekiet

In tabel 3.2 wordt een overzicht gegeven van de aantallen vastgestelde Grote Karekieten in 2018 en in voorgaande jaren.

Figuur 3.22. Aantalsontwikkeling van de Grote Karekiet in de noordelijke Randmeren.

Tabel 3.2. Overzicht van de territoria van de Grote Karekiet in de noordelijke Randmeren.

Gebied	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ketelmeer & Vossemeer	47	37	30	24	28	26	33	26	16	23	27	26	18	13	16	12	11	8
Zwarte Meer	37	32	36	35	40	35	33	28	33	24	34	28	27	26	31	24	25	19
Drontermeer	16	18	18	21	19	21	24	25	20	21	30	21	17	13	14	7	8	6
totaal	100	87	84	80	87	82	90	79	69	68	91	75	62	52	61	43	44	33

De Grote Karekiet beleefde wederom een slecht jaar in de Noordelijke Randmeren. In het Zwarte Meer zakte de stand fors. Er werden daar 19 territoria vastgesteld, tegenover 25 in 2017 en 24 in 2016. Maar in 2015 waren het er nog 31. De meeste vogels zaten in de oostelijke helft, rondom het Vogeleiland en langs de waterrietoever van de Zwarte Hoek en Grote Buitenlanden. Juist hier werd de grootste afname geconstateerd (n=11 terr. in 2018, n=17 in 2017, n=16 in 2016 en n=24 in 2015). De grootste achteruitgang werd vastgesteld op het Vogeleiland, waar slechts 4 territoria werden aangetroffen. Hier zitten er doorgaans 7-8 (7 in 2017). Ook de situatie langs de Zwarte Hoek is zorgwekkend. Langs het fietspadtracé zaten net als in 2017 4 territoria, maar iets verder westelijk langs de Zwartemeerdijk ontbraken ze (in 2017 nog twee). Langs de zuidoever van het Kampereiland bleef de stand stabiel met 8 territoria (n=7 in 2017).

In het Ketelmeer bleef de teller net als in 2017 steken op 4 territoria. Ze zaten alle op het Keteleiland en/of de lange strekdam van de IJssel. Elders ontbrak de soort volledig; dus zowel langs de vele natuurontwikkelingseilanden in de IJsselmonding als ook in de rietoever van het Kampereiland en Kattendiep. De afname gaat hier in een rap tempo. In 2015 werden nog 10 territoria vastgesteld, in 2016: n=6, 2017: n=4). De afname roept een hoop vraagtekens op, want waterrietzones langs het Kattendiep zien er op het oog geschikt uit. Ook is er op een aantal plekken

langs de natuurontwikkelingseilanden erg mooi viitaal waterriet gegroeid, die in eerdere jaren wel bezet waren.

In het Vossemeer namen de aantallen ten opzichte van 2017 af van 7 naar 4 territoria. In het Drontermeer was ook sprake van een afname. Hier namen ze af van 8 in 2017 naar 6 in 2018 .

Dus de vier noordelijke randmeren gezamenlijk telden in 2018 33 territoria, tegenover 44 in 2017 en 43 in 2016 . Dit is exclusief het Kadoelermeer, dat geen deel uitmaakt van de Zoete Rijkswaterenmonitoring. Hier werd in 2018 één territorium vastgesteld.

Herstel van rietkragen Noordelijke Randmeren

In het najaar van 2017 is in samenwerking met Jan van der Winden Ecology en Vogelbescherming Nederland een onderzoek op touw gezet ter verbetering van het leefgebied van de Grote Karekiet in de Noordelijke Randmeren (van der Winden *et al.* 2018). Dit project richt zich op korte en lange termijn herstel van het leefgebied op cruciale plekken in de randmeren. Hiervoor zijn al deze plekken bezocht en zijn de karakteristieke opgemeten en vastgelegd. Het bleek dat er twee - tot dusver onderschatte - belangrijke knelpunten zijn:

1. Begrazing door herbivore watervogels van de resterende rietkragen;
2. Opslag van bomen en struiken op cruciale plekken.

Eén van de laatste broedlocaties in het Ketelmeer die bezet zijn door Grote Karekieten, 6 juni 2018 (fotograaf Symen Deuzeman).

Met name begrazing van de jonge waterrietzones door ganzen bleek een groot struikelblok te zijn. De waterrietkragen worden dermate teruggedrongen door deze vraat, dat er op veel plekken nauwelijks meer waterriet over is en de breedte ervan is sterk teruggedrongen.

In het voorjaar van 2018 is daarom al in het Zwarte Meer begonnen met het plaatsen van rasters. Dit is gedaan op plekken waar nu of in het recente verleden Grote Karekieten hebben gebroed en waar ganzenvraat aan de orde is. In het Zwarte Meer is ongeveer 1,5 kilometer afgerasterd met schapennetten, maar dit wordt in het najaar van 2018 verder uitgebreid op andere cruciale plekken, zoals de Zwarte Hoek.

In de Loosdrechtse Plassen staan de rasters al sinds het voorjaar van 2017. Hier herstellen rietkragen zich en breiden uit. Hier lijkt de neergang van de Grote Karekiet omgebogen, want sinds 2017 stabiliseren de aantallen zich voor het eerst.

De wens en de bedoeling is dat deze winter ook rasters worden gezet op de meest cruciale plekken in Ketelmeer, Vossemeer en Drontermeer.

Nest van Grote Karekiet met schapenwol in de Zwarte Hoek, Zwarte Meer, 2 juli 2018 (fotograaf Symen Deuzeman).

Recent geplaatst schapengaas ter bescherming van de waterrietzone voor herbivore watervogels in het Zwarte Meer, 18 juni 2018. (fotograaf Symen Deuzeman).

3.2.2. Overige zeldzame soorten

Hoewel de tellingen primair zijn gericht op Grote Karekiet, zijn tijdens de veldbezoeken ook waarnemingen van andere zeldzame soorten broedvogels

genoteerd. In tabel 3.3 wordt een overzicht gegeven van de vastgestelde soorten en de aantallen territoria. Voorts is het aangegeven als de aantallen als onvolledig zijn ingeschat.

Tabel 3.3. Overzicht van de vastgestelde overige zeldzame soorten broedvogels in de vier noordelijke Randmeren in 2018.

Soortnaam	Drontermeer	Ketelmeer	Vossemeer	Zwarte Meer
Roodhalsfuut	1			1
Roerdomp	1			5
Blauwe Reiger		60		
Purperreiger				1
Ooievaar	2			
Kolgans			1	
Grote Canadese Gans	8	>=0	>=0	
Brandgans		3		1
Smient			1	1
Krooneend	21	2	14	7
Zeearend		1		1
Bruine Kiekendief	4	5	4	9
Slechtvalk				1
Porseleinhoen	>=0		>=0	2
Kleine Plevier		1		4
Bontbekplevier		1		
Zwartkopmeeuw				4
Kokmeeuw				832
Stormmeeuw				3
Kleine Mantelmeeuw				29
Zilvermeeuw				6
Visdief				73
IJsvogel		3	>=0	1
Oeverzwaluw	125	46		
Grote Karekiet	6	4	4	19
Baardman	>=9	>=39	2	>=45
Buidelmees		>=6		1

Het was een goed jaar voor Roodhalsfuten in de Noordelijke Randmeren. Er werden in totaal drie paren vastgesteld in resp. Veluwemeer, Drontermeer en Zwarte Meer.

Een paartje Rosse Stekelstaart werd één keer waargenomen in de noordelijke helft van het Drontermeer en één keer een mannetje nabij het Rietveld van Elburg. Dit is onvoldoende voor een territorium, maar wijst erop dat het paartje nog altijd aanwezig is op het Drontermeer.

In de IJsselmonding werden twee paartjes Krooneenden vastgesteld, verdeeld over twee natuurontwikkelingseilandjes. In het Zwarte Meer nam de soort verder toe ten opzichte van 2016 en 2017 (van 2, 5 naar 7). Op 1 juni werd een nest met drie eieren gevonden in de meeuwenkolonie op eiland De Snorre. De andere paren werden vastgesteld nabij de monding van het Ganzendiep (1 paar), 2 bij het Vogeleiland, 2 paar tussen de biezenvelden langs

het Scheepvaartgat en 1 paar in een recent gegraven slenk op het Kampereiland. Op het Drontermeer en Vossemeer werden respectievelijk 21 en 14 paar Krooneenden, fors meer dan in 2017 (7 en 10 territoria).

De kolonie Blauwe Reigers in het Ketelmeer herbergde tenminste 60 nesten in 2018. Verdacht alarmerende Purperreigers waren op meerdere velddagen aanwezig langs de oevers van de Mandjeswaard. Ondanks posten kon hier geen nest worden gevonden, maar er kon wel een paar worden geregistreerd. Roerdommen deden het goed in het Zwarte Meer. Er werden 5 paren vastgesteld, waarvan zich er 4 ophielden in de zuidelijke rietoevers van het Kampereiland en één paar in de rietoevers van de Grote Buitenlanden rondom het Vogeleiland. In 2015-2017 waren steeds 4 paren aanwezig. Vermeldingswaardig is dat 4 paren zich bevonden in recentelijk afgeplagde rietzones in het kader van het

Life-project. Elders waren Roerdompen schaars. In het Ketelmeer en Vossemeer werden ze niet vastgesteld in 2018, en in het Drontermeer één paar.

Op het Vogeleiland in het Zwarte Meer werd voor het vierde jaar gebroed door een paartje Zeearenden. Helaas mislukte het broedgeval om onbekende oorzaak. In de IJsselmonding broedde het paar wel succesvol en bracht 1 jong groot. Dit is het bekende paar, dat al jaren wisselend broedt in het Roggebotzand of IJsselmonding.

In de IJsselmonding en Ketelmeer werden 5 paar Bruine Kiekendieven vastgesteld (5 in 2017). In het Zwarte Meer ging het om 9 paar (8 in 2017). In het zowel het Vossemeer als Drontermeer werden vier paar vastgesteld.

Het Porseleinhoen is alleen in het Zwarte Meer vastgesteld (n=2). In het Ketelmeer werden ze niet vastgesteld, ondanks verschillende vroege ochtend- en avond/nachtbezoeken. Het effect van een periode met streng winterweer in februari zorgde bij IJsvogels voor sterfte. Hierdoor was het aantal paartjes beduidend lager dan in 2017. In het Zwarte Meer werd slechts één paar vastgesteld (5 in 2017) en in het Ketelmeer ging het om 3 paar (5 in 2017).

De Buidelmees laat een steeds verdere neergaande trend zien. In het Zwarte Meer werd de soort slechts op één locatie vastgesteld (4 in 2016, 2 in 2017). Bij een relatief 'vaste locatie' als het Vogeleiland en de rietlanden van de Grote Buitenlanden werd de soort niet vastgesteld. De aantallen in het Ketelmeer zijn ook sterk afgenomen. In mei en juni zijn alle

eilanden in de IJsselmonding minimaal twee keer bezocht, maar de teller kwam niet hoger uit dan 6 territoria.

In een natuurlijk steilwandje van het derde eiland in de IJsselmonding zat een kolonie van 45 bewoonde nesten (205 in 2017). De kolonie bij Reve in het Drontermeer leverde 125 nesten op (535 nestholtes in 2017).

Natuurontwikkeling in het Zwarte Meer: ontwikkelingen op Snorre en Kraggenooog in 2018

In de winter en het voorjaar van 2015/16 werden in het oostelijke deel van het Zwarte Meer twee eilanden opgespoten, ter hoogte van de Zwarte Hoek. De eilanden kregen de namen Kraggenooog en De Snorre. Het doel is om waterriet te laten ontwikkelen, dat op termijn geschikt moet worden voor kritische moerasvogels, zoals de Grote Karekiet. Er werden onder andere rietstekken vanuit het Ketelmeer verplaatst en ingeplant op de nieuwe eilanden. De eilanden raakten in de loop van voorjaar 2016 bezet met onder andere kolonievogels, zoals Visdief en Kokmeeuw. De Kokmeeuwen broeden hoofdzakelijk op de basaltblokken en de Visdieven geconcentreerd op de zandige bodem met schelpjes. In 2017 waren de kolonies fors uitgebreid, met name de Kokmeeuw en Visdief deden het erg goed. Het was dus weer interessant om naar de ontwikkelingen in 2018 te kijken. Op 1 juni heeft een integrale nestentelling plaatsgevonden, samen met Ruben Kluit van Natuurmonumenten.

Integrale telling van de nesten op de Snorre en Kraggenooog, 1 juni 2018 (Foto: Symen Deuzeman).

De kolonies waren verder uitgebreid, met name op eiland De Snorre. Hier nam de kolonie Kokmeeuwen toe tot 832 nesten. Net als 2017 werden vier nesten gevonden van de Zwartkopmeeuw, die broedden tussen de Kokmeeuwen. De Visdief nam iets toe van 59 naar 72 nesten. Het aantal nesten van Zilver- en Kleine Mantelmeeuw bleef nagenoeg gelijk. Opvallend is het ontbreken van pionierssoorten als plevieren en Kluten op De Snorre. Grauwe Gans en Nijlgans verschenen of namen toe. Eiland Kraggenooog werd voornamelijk gedomineerd door een voor het binnenland vrij forse kolonie Kleine

Mantelmeeuwen (23 nesten). Opvallend genoeg is de Kokmeeuw hier verdwenen en de Visdief nagenoeg. Vermoedelijk komt dit vooral door verhoogde kans op predatie van Kleine Mantelmeeuwen. Ook hier veel nesten van Nijlgans (n=4) en het nagenoeg verdwijnen van pionierssoorten. Op beide eilanden werden geen moerasvogels, zoals Kleine Karekieten, vastgesteld tijdens het bezoek op 1 juni. Eenden namen verder toe, met als hoogtepunt een nest van een Krooneend. Hieronder de totalen per eiland in de jaren 2016-2018.

Tabel 3.4. Aantallen broedvogels op Kraggenooog in 2016-2018.

Kraggenooog	2016	2017	2018
Brandgans	0	1	1
Grauwe Gans	0	2	2
Nijlgans	0	0	4
Kuifeend	0	1	2
Krakeend	1	0	1
Wilde Eend	0	1	0
Tafeleend	0	2	3
Kleine Mantelmeeuw	0	5	23
Zilvermeeuw	0	0	1
Kokmeeuw	74	17	0
Stormmeeuw	0	0	2
Visdief	12	8	1
Tureluur	3	1	2
Bontbekplevier	3	2	0
Kleine Plevier	5	1	1
Kluut	2	5	0
Scholekster	1	1	2
Meerkoet	0	1	2
Gele Kwikstaart	0	1	0
Witte Kwikstaart	1	1	2
Kleine Karekiet	0	1	0

Tabel 3.5. Aantallen broedvogels op De Snorre in 2016-2018.

De Snorre	2016	2017	2018
Grauwe Gans	1	1	4
Nijlgans	0	0	6
Krakeend	0	0	1
Krooneend	0	0	1
Tafeleend	2	3	3
Kuifeend	0	1	4
Kleine Mantelmeeuw	2	5	6
Zilvermeeuw	0	2	1
Kokmeeuw	90	686	832
Zwartkopmeeuw	0	4	4
Stormmeeuw	0	0	1
Visdief	6	59	72
Tureluur	2	1	0
Bontbekplevier	2	2	0
Kleine Plevier	1	1	0
Kluut	1	1	0
Scholekster	1	3	1
Witte Kwikstaart	1	1	2

Nest van Zwartkopmeeuw op de eiland de Snorre, 1 juni 2018 (fotograaf Symen Deuzeman).

Nest van Kokmeeuw met ei dump van vermoedelijk Grauwe Gans, 1 juni 2018 (Foto: Symen Deuzeman).

Referenties

VAN DIJK A.J. & BOELE A. 2011. Handleiding
Sovon Broedvogelonderzoek. Sovon
Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

DE JONG A., BOELE A. & TROOST G. 2018.
IJsvogelstand krijgt geweldige klap. <https://www.sovon.nl/nl/actueel/nieuws/ijsvogelstand-krijgt-geweldige-klap>

VERGEER J.W., VAN DIJK A.J., BOELE A., VAN
BRUGGEN J. & HUSTINGS F. 2016. Handleiding

Sovon broedvogelonderzoek: Broedvogel
Monitoring Project en Kolonievogels. Sovon
Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

VAN DER WINDEN J., DEUZEMAN S. & FOPPEN R.
2018. Herstel van rietkragen voor de grote kare-
kiet in de Noordelijke Randmeren. Knelpunten en
maatregelen om het habitat van de grote karekiet
te verbeteren. Rapport 18.01, Jan van der Winden
Ecology, Utrecht.

In opdracht van:

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

